

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ДЕНДРОЛОГІЧНІ ПАРКИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

Юлія Шевель,

студентка

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Еліна Позняк,

к. ю. н., доцент,

доцент кафедри екологічного права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Правовий режим земель природно-заповідного фонду (ПЗФ) та іншого природоохоронного призначення – це встановлений правовими нормами порядок охорони земель, який передбачає збереження і відтворення, а також використання за цільовим призначенням земель різних форм власності, забезпечення охорони прав всіх суб'єктів на ці землі, здійснення управління землями і забезпечення контролю за дотриманням законодавства та застосування відповідальності за його порушення [5].

Поняття та правовий статус земель ПЗФ та іншого природоохоронного призначення, визначає глава 7 Земельного кодексу України [1]. Правовий статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду регулюється також Конституцією України, ЗУ «Про природно-заповідний фонд», ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» [2-4]. Об'єктам природно-заповідного фонду присвячена Програма перспективного розвитку заповідної справи в Україні [6].

Порядок створення та оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду встановлюється ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» [4].

Зазначеним Законом визначено категорії об'єктів природно-заповідного фонду, кожна з яких має особливості правового статусу, порядку організації і функціонування, режиму використання земель природних територій та об'єктів.

Відповідно до статті 44 Земельного кодексу України до складу земель природно-заповідного фонду входять природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва) [1]. Також, аналогічний за обсягом перелік наведений у ч. 2 ст. 61 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» [3].

Класифікація об'єктів ПЗФ (а отже, і земель фонду) наведена у ст. 3 ЗУ «Про природно-заповідний фонд України», де передбачений поділ об'єктів не лише на природні та штучні, а й на об'єкти загальнодержавного та місцевого значення, а також поділ залежно від походження та інших особливостей: заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва залежно від їх екологічної і наукової, історико-культурної цінності можуть бути загальнодержавного або місцевого значення [4]. Залежно від походження, інших особливостей природних комплексів та об'єктів, що оголошуються заказниками чи пам'ятками природи, мети і необхідного режиму охорони:

- заказники поділяються на ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загально-геологічні, палеонтологічні та карстово-спелеологічні;

- пам'ятки природи поділяються на комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрологічні та геологічні.

Правовий режим кожного із об'єктів природно-заповідного фонду, вимоги щодо їх зонування тощо, визначаються розділом III (ст. 14-38) ЗУ

«Про природно-заповідний фонд України» [4]. Положення Закону деталізуються у положеннях про конкретні об'єкти природно-заповідного фонду та охоронних зобов'язаннях на них.

Окрему групу об'єктів ПЗФ України становлять ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, які фактично являють собою штучно створені об'єкти, що мають велике природоохоронне значення, використовуються як резервати видів флори та фауни, які перебувають під загрозою знищення. У них здійснюють наукову діяльність з метою їхнього вивчення та відновлення, виконують освітньо-виховні функції тощо [5].

Зазначені об'єкти ПЗФ України можуть мати як загальнодержавне, так і місцеве значення, статус науково-дослідних установ. Структура цих об'єктів та режими їхньої охорони встановлюються у їхніх проектах (розроблених спеціалізованими науковими та проектними установами і затверджених органами, у підпорядкуванні яких перебувають ці парки). Відповідно до цих проектів статусу об'єктів ПЗФ України здійснюється їхнє зонування, згідно з яким регулюється природоохоронна, наукова, господарська діяльність цих установ, встановлюються особливості користування цими об'єктами громадянами.

Дендрологічні парки створюються з метою збереження і вивчення у спеціально створених умовах різноманітних видів дерев і чагарників та їхніх композицій для найбільш ефективного наукового, культурного, рекреаційного та іншого використання. Дендрологічні парки загальнодержавного значення є науково-дослідними природоохоронними установами. Дендрологічним паркам місцевого значення також може бути надано статус науково-дослідної установи [5].

Дендрологічним паркам надаються земельні ділянки з усіма природними ресурсами, які вилучаються з господарського використання. На території дендрологічних парків забороняється діяльність, що не пов'язана з виконанням покладених на них завдань і загрожує збереженню

дендрологічних колекцій. На території дендрологічних парків може бути проведено зонування відповідно до вимог, встановлених для ботанічних садів [5, 7].

Україна стикається зі своїми власними проблемами в галузі екоправа. Законодавство України має певну кількість законів та нормативно-правових актів, що стосуються охорони навколишнього середовища. Однак, недостатня реалізація та ефективність їх виконання становлять серйозну проблему, яка може бути пов'язано зі слабким контролем та недостатньою усвідомленістю щодо важливості екологічного законодавства, недостатнім фінансування тощо.

Незважаючи на ці проблеми, Україна має перспективи розвитку екологічного права. Державна активно працює над гармонізацією свого законодавства з європейськими нормами, зокрема в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Також спостерігається зростання усвідомленості громадськості щодо екологічних питань та активна участь громадських організацій у захисті навколишнього середовища, екологічних заходів та впровадження нових технологій.

Отже, екологічне право визнає важливість збереження та охорони природи, забезпечення сталого розвитку та здоров'я людей, і спрямовує зусилля на створення правового фреймворку для забезпечення екологічної стійкості та балансу між потребами сучасного суспільства та довкілля. Саме тому вирішення проблем екологічного права і розвиток цього напрямку є надзвичайно важливими завданнями сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

4. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.

5. Особливості правового режиму ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків і парків-пам'яток садово-паркового мистецтва: URL:

https://pidru4niki.com/1648072152732/pravo/osoblivosti_pravovogo_rezhimu_botanichnih_sadiv_dendrologichnih_parkiv_zoologichnih_parkiv.

6. Постанова Верховної Ради України «Про Програму перспективного розвитку заповідної справи України» від 22.09.1994 № 177/94.

7. Бевзенко В.М. Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип. 19. С. 278–286.